3. Сахаров А. Б. Социальная система предупреждения преступлений. Сов. гос. и право. 1972. № 11. С. 70–77. С. 70.
4. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія: навч. посіб. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2006. 264 с. С. 181.
5. Тэсс Л. В. Воры: «в законе» и прочне: монография. Рига, 1993. 465 с. С. 102.
6. Кошко А. Ф. Очерки уголовного мира царской России: Т. 1. М.: Директ-Медиа, 2014. 183 с.

Медицький Ігор Богданович,
професор кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, доктор юридичних наук, доцент

ВТРАТИ ЗЕМЕЛЬНОГО ТА ЛІСОВОГО ФОНДІВ УКРАЇНИ ВІД ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті наголошується на складності завдання визначення обсягу наслідків збройної агресії проти України, з огляду на триваючий характер отримуваних даних, розпорошеність чи відсутність дієвих методик обрахунку, інші чинники об'єктивно-суб'єктивного спрямування. Деталізовано еколого-природоохоронні наслідки збройної агресії та розкрито зміст втрат земельного та лісового фондів держави.

Ключові слова: збройна агресія, міжнародні злочини, втрати, навколишнє природне середовище.

Summary. The article emphasizes the complexity of the task of determining the scope of the consequences of armed aggression against Ukraine, given the ongoing nature of the data obtained, the dispersion or lack of effective methods of calculation, and other factors of objective and subjective direction. The ecological and environmental consequences of armed aggression are detailed and the content of losses of land and forest funds of the state is revealed.

Keywords: armed aggression, international crimes, losses, environment.

Окреслені постановою КМ України від 20.03.2022 р. № 326 напрями визначення шкоди та збитків Україні унаслідок збройної агресії рф умовно можна згрупувати до таких: гуманітарний (людські втрати: смерть або каліцтво цивільних осіб; витрати, пов'язані з призначенням різних видів державної соціальної допомоги та наданням соціальних послуг); економічний (непрямі економічні втрати, пов'язані зі зменшенням чисельності населення та відповідних

економічних показників країни; втрати підприємств усіх форм власності; втрати житлового фонду, об'єктів благоустрою, громадських будівель (об'єктів освіти, спорту, соціального захисту, охорони здоров'я, культури, адміністративних будівель); військовий (людські та матеріальні військові втрати і витрати, пов'язані з бойовими діями); правоохоронний (людські та матеріальні втрати і витрати органів кримінальної юстиції, пов'язані із забезпеченням публічної безпеки і порядку, протидією злочинності, забезпеченням безпеки дорожнього руху); природоохоронний (втрати земельного фонду; лісових насаджень; надр; збитки для територій і об'єктів природно-заповідного фонду); культурно-релігійний (втрати об'єктів культурної спадщини; руйнування та пошкодження релігійних споруд та культових будинків) [3].

Через російську збройну агресію екологічна ситуація у державі постійно погіршується унаслідок руйнування об'єктів критичної інфраструктури, екологічно небезпечних підприємств, загалом – активізації природних і техногенних загроз. У різних регіонах України загострюються проблеми поводження з відходами, небезпечними хімічними речовинами та об'єктами, погіршення стану водних ресурсів та водопостачання, забруднення ґрунтів, порушення ландшафтів, природоохоронних об'єктів та територій.

Зі слів міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Руслана Стрільця, за півроку повномасштабного вторгнення в Україну сума збитків екології від російської агресії склала близько 1 трильйона гривень, шкода від забруднення повітря сягає 923 мільярдів гривень, шкода ґрунтам та землям – 138 мільярдів гривень. Міністерство екології зафіксувало понад 2 тисячі випадків знищення живої природи. По Україні випущено понад 3,5 тисяч ракет, а це викиди в атмосферне повітря та забруднення землі. Під час всіх вибухів, які були на території нашої держави, у повітря вилетіло понад 46 мільйонів тонн забруднюючих речовин [4].

KSE Institute (аналітичним центром при Київській школі економіки) спільно з Міністерством розвитку громад і територій, Міністерством реінтеграції тимчасово окупованих територій підготовлено звіт про втрати, завдані війною інфраструктурі України, утому числі й безпосередньо пов'язані із екологією: шкода природно-заповідному фонду та іншим природоохоронним територіям; викиди небезпечних речовин у атмосферу; шкода земельним ресурсам; пошкодження та втрати лісових масивів; шкода водним ресурсам; шкода безпосередньо внаслідок бойових дій; шкода внаслідок атак на інфраструктурні та промислові об'єкти. Прямі збитки для земельного фонду держави полягають у знищенні та пошкодженні земель різних категорій унаслідок мінного забруднення та розмінування; забруднення від горіння і розливів нафтопродуктів; викидів у атмосферу речовин, осідаючих згодом на землю; від воєнних відходів,

інших небезпечних речовинами унаслідок бойових дій, а також потреб у заходах із рекультивації земель та ліквідації (дезактивації) забруднень і очищення земель. Площі забруднених та порушених земель наразі не визначені, також не відомі обсяги небезпечних речовин, якими забруднено ґрунти та землі. Зафіксовано розливи щонайменше 5 589 тонн нафтопродуктів у ґрунти (згідно з «ЕкоЗагроза»), але такий облік вдається здійснювати лише щодо сховищ нафтопродуктів, тоді як знищена військова техніка, а також цивільний транспорт, який постраждав від мін та обстрілів, також є джерелами значного забруднення земель нафтопродуктами [2, с. 49].

Протягом 8 місяців повномасштабного вторгнення забруднено небезпечними речовинами 182 880 м2 ґрунтів, 2 365 129 м2 земель засмічено залишками знищених об'єктів та боєприпасів, оскільки розриви вибухонебезпечних предметів призводять до забруднення ґрунтів важкими металами – свинцем, стронцієм, титаном, кадмієм, нікелем. Це робить ґрунт у деяких випадках навіть непридатним для подальшого сільськогосподарського використання [1].

За даними Державної служби з надзвичайних ситуацій, з 24 лютого до 2 листопада 2022 р. на території України знешкоджено 267 582 вибухонебезпечних предметів, у тому числі 2 149 авіаційних бомб. Обстежено територію площею 74 644 га [1]. Розмінування потребує територія площею близько 270 тисяч квадратних кілометрів (включно з окупованими територіями). Повне розмінування забруднених вибухонебезпечними предметами територій триватиме 5-10 років. Крім того, наразі немає цілісної оцінки щодо потреб у розмінуванні, окрім обрахунків для агросектору (0,5 млрд. дол. США) та туристичної сфери (0,2 млрд. дол. США). Водночас за оцінками Світового Банку, для розмінування усіх територій в Україні (включно з лісами, водними шляхами) необхідно 70 млрд. дол. США [2, с. 47].

Втрати лісових масивів отримали прояв у знищеному та пошкодженому деревостані і запасі деревини, інших компонентів лісових екосистем внаслідок пожеж, вибухів та ін., а внаслідок окупації та мінування – втраті доступу до здійснення заготівлі деревини, лісовідновлення, інших лісогосподарських заходів, побічних лісокористувань. Пошкодження лісу викликає повну або часткову втрату його корисних властивостей – поглинання парникових газів з атмосфери, очищення повітря, захисту від ерозії та зсувів земель, очищення і поповнення води, забезпечення життя і розмноження мисливських та інших тварин. Загалом, майже 3 мільйони гектарів лісу в Україні були охоплені війною від початку повномасштабного вторгнення російської армії, це майже територія Бельгії. Станом на під початок листопада 2022 року під окупацією та бойовими діями знаходилося близько 450 тис. га лісів. Пожежами знищено понад 13 тис. га лісів. Орієнтовна шкода, завдана лісогосподарським підприємствам, становить 19,4 млрд. грн [1].

Список використаних джерел

1. Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля за 27 жовтня – 2 листопада 2022 року. URL: https://mepr.gov.ua/news/40263.html.
2. Звіт про прямі збитки інфраструктури, непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України, та попередня оцінка потреб України у фінансуванні відновлення. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/07/NRC_CLEAN_Final_Jul1_Losses-and-Needs-Report.pdf.
3. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: постанова КМ України від 20.03.2022 р. № 326. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text.
4. Сума збитків екології від російської агресії близько одного трильйона гривень. URL: https://mediacenter.org.ua/uk/suma-zbitkiv-ekologiyi-vid-rosijskoyi-agresiyi-blizko-odnogo-triljona-griven-ministerstvo-dovkillya/.

Микитчик Андрій Васильович,
старший слідчий в особливо важливих справах Головного слідчого управління Національної поліції України, кандидат юридичних наук, доцент

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, БЛАГОДІЙНИХ ПОЖЕРТВ АБО БЕЗОПЛАТНОЇ ДОПОМОГИ

Анотація досліджено кримінологічні аспекти сучасного стану та тенденцій кримінальних правопорушень які пов'язані з незаконним використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. А також, визначено перспективні напрямки які спрямовані на запобігання вчиненню вказаних кримінальних правопорушень.

Ключові слова: злочинність, гуманітарна допомога, причини та умови, заходи запобігання, досудове розслідування.

Summary criminological aspects of the current state and trends of criminal offenses related to the illegal use for profit of humanitarian aid, charitable donations or free aid are investigated. Also, promising directions aimed at preventing the commission of the specified criminal offenses have been determined.

Keywords: crime, humanitarian aid, causes and conditions, preventive measures, pretrial investigation.